

BÀI 4: CHỨC NĂNG NHÀ NƯỚC

1. MỤC ĐÍCH, YÊU CẦU

- Mục đích: tìm hiểu những phương diện, mặt hoạt động cơ bản của nhà nước; hình thức, phương pháp thực hiện chức năng nhà nước cũng như các yếu tố ảnh hưởng đến việc thực hiện chức năng nhà nước.
- Yêu cầu: người học cần nắm được
  - + Khái niệm và các mối quan hệ của chức năng của nhà nước.
  - + Sự phát triển chức năng của nhà nước qua các kiểu nhà nước trong lịch sử.

2. TÀI LIỆU THAM KHẢO

- ĐH Luật Hà Nội, Giáo trình Lý luận về Nhà nước và Pháp luật, NXB CAND, Hà Nội 2004.
- Khoa Luật – ĐH Quốc gia Hà Nội, NXB ĐHQGHN, Giáo trình Lý luận chung về Nhà nước và Pháp luật, Hà Nội 2005.
- Về vai trò và chức năng của nhà nước, Nguyễn Thị Hồi, Tạp chí NN&PL, số 11/2004.
- Chức năng xã hội của nhà nước ta trong nền kinh tế thị trường định hướng XHCN, Lê Thu Hằng, Tạp chí Luật học, số 1/2001.

3. ĐỀ CƯƠNG NỘI DUNG

3.1. KHÁI NIỆM CHỨC NĂNG NHÀ NƯỚC

- Khái niệm chức năng: là phương diện, hoạt động nhằm thực hiện nhiệm vụ;
- Khái niệm chức năng của nhà nước:
  - + Là những phương hướng, phương diện hoặc mặt hoạt động cơ bản của nhà nước nhằm thực hiện các nhiệm vụ cơ bản của nhà nước;
  - + Là hoạt động nhà nước cơ bản nhất, mang tính thường xuyên liên tục, ổn định tương đối, xuất phát từ bản chất, cơ sở kinh tế - xã hội, nhiệm vụ chiến lược, mục tiêu cơ bản của nhà nước và có ý nghĩa quyết định đến sự tồn tại và phát triển của nhà nước.
- Phân biệt các khái niệm gắn với chức năng của nhà nước:
  - + Với hoạt động của nhà nước.
  - + Với nhiệm vụ (chiến lược) của nhà nước.
  - + Với chức năng của cơ quan nhà nước.

3.2. CÁC MỐI QUAN HỆ CỦA CHỨC NĂNG NHÀ NƯỚC

- Với nhiệm vụ (chiến lược) của nhà nước:
  - + Nhiệm vụ là cơ sở để xác định nội dung, hình thức, số lượng, phương pháp thực hiện chức năng của nhà nước;
  - + Chức năng của nhà nước là phương thức để thực hiện nhiệm vụ của nhà nước.
- Với bản chất của nhà nước, cơ sở kinh tế - xã hội:
  - + Bản chất nhà nước sẽ quyết định chức năng của nhà nước;
  - + Chức năng của nhà nước sẽ thể hiện bản bản chất của nhà nước đó.
  - + Tác động tích cực, hoặc tiêu cực đối với sự phát triển của kinh tế - xã hội.

3.3. TÍNH KHÁCH QUAN VÀ CHỦ QUAN CỦA CHỨC NĂNG NHÀ NƯỚC

- Tính khách quan của chức năng nhà nước:
  - + Chức năng nhà nước được hình thành một cách khách quan dưới tác động chủ đạo của nhiệm vụ nhà nước, sự quyết định của bản chất nhà nước và điều kiện khách quan của cơ sở kinh tế - xã hội.
  - + Nhu cầu khách quan từ phía xã hội đòi hỏi nhà nước phải thực hiện các (mặt) hoạt động tương ứng.
  - + Sự thay đổi trong điều kiện kinh tế - xã hội sẽ kéo theo sự thay đổi khách quan của chức năng nhà nước.
- Tính chủ quan của chức năng nhà nước:
  - + Các nhà quản lý nhà nước qua lăng kính chủ quan của mình để nhận thấy những đòi hỏi cần phải có trong hoạt động nhà nước nhằm thực hiện các nhiệm vụ (chiến lược) nhà nước, phản ánh trình độ nhận thức về thực tại khách quan của điều kiện kinh tế - xã hội.
  - + Phụ thuộc vào sự quan tâm của nhà nước đối với các nhu cầu đòi hỏi từ phía xã hội.

3.4. PHÂN LOẠI CHỨC NĂNG NHÀ NƯỚC

- Căn cứ theo lĩnh vực hoạt động, chia làm hai nhóm chức năng:
  - + Nhóm chức năng đối nội.
  - + Nhóm chức năng đối ngoại.
- Căn cứ vào hình thức (pháp lý) thực hiện quyền lực nhà nước, chia làm:
  - + Chức năng lập pháp: xây dựng ban hành pháp luật.
  - + Chức năng hành pháp: tổ chức thực hiện pháp luật.
  - + Chức năng tư pháp: bảo vệ pháp luật.
- Căn cứ theo lĩnh vực hoạt động của nhà nước, chia thành:

- + Chức năng chính trị.
- + Chức năng kinh tế.
- + Chức năng xã hội.

Ngoài ra, chức năng nhà nước theo từng tiêu chí khác nhau có thể được chia thành:

- Chức năng trấn áp và chức năng xây dựng.
- Chức năng cơ bản và chức năng không cơ bản.
- Chức năng lâu dài và chức năng trước mắt (tạm thời).

3.5. NHỮNG YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN CHỨC NĂNG NHÀ NƯỚC

Nhìn chung, nhiệm vụ (chiến lược) nhà nước và bản chất nhà nước là 2 yếu tố quyết định chức năng nhà nước.

Cụ thể:

- Lịch sử phát triển của từng dân tộc, truyền thống – văn hoá – hệ tư tưởng.
- Trình độ phát triển của lực lượng sản xuất, phát triển kinh tế trong xã hội.
- Cơ cấu – phân tầng xã hội, mối quan hệ giữa các nhóm lợi ích trong xã hội.
- Quyền con người, dân chủ và toàn cầu hoá.
- Trình độ và trách nhiệm của các nhà chính trị, các nhà quản lý nhà nước.

3.6. HÌNH THỨC, PHƯƠNG PHÁP THỰC HIỆN CHỨC NĂNG NHÀ NƯỚC

3.6.1. Hình thức thực hiện chức năng nhà nước

- *Hình thức pháp lý*: các phương diện, (mặt) hoạt động cơ bản của nhà nước được thực hiện trên cơ sở các quy định pháp luật, là hình thức cơ bản để thực hiện chức năng nhà nước.
  - + Bằng pháp luật, xác định rõ trách nhiệm thực hiện các chức năng nhà nước.
  - + Bằng pháp luật, xác định thẩm quyền các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện các chức năng nhà nước.
- *Hình thức tổ chức*: phương thức mang tính tổ chức của các phương diện, (mặt) hoạt động cơ bản của nhà nước, cùng với hình thức pháp lý giúp chức năng nhà nước được thực hiện nhịp nhàng, hiệu quả.

3.6.2. Phương pháp thực hiện chức năng nhà nước

- *Phương pháp thuyết phục*: là cách thức theo đó nhà nước động viên khuyến khích, tạo điều kiện cho các chủ thể thực hiện một cách tự giác.
- *Phương pháp cưỡng chế*: là cách thức mà theo đó các nội dung, yêu cầu của nhà nước được các đối tượng có liên quan thực hiện một cách bắt buộc.

3.7. CHỨC NĂNG NHÀ NƯỚC QUA CÁC KIỂU NHÀ NƯỚC CHỦ NÔ, PHONG KIẾN VÀ TƯ SẢN

Chức năng đối nội:

- Ghi nhận và bảo vệ đặc quyền chính trị của giai cấp thống trị trong xã hội.
- Bảo vệ chế độ sở hữu tư nhân về tư liệu sản xuất của giai cấp thống trị.
- Trấn áp giai cấp bị trị.
- Tổ chức, quản lý xã hội theo một trật tự nhất định.
- Tạo cơ sở thuận lợi cho sự phát triển kinh tế.
- Đáp ứng trong điều kiện nhất định các nhu cầu đòi hỏi từ phía xã hội.
- Từng bước ghi nhận quyền tự do, dân chủ của con người.

Chức năng đối ngoại:

- Tiến hành chiến tranh xâm lược.
- Phòng thủ, bảo vệ độc lập chủ quyền toàn vẹn của quốc gia.
- Hoạt động ngoại giao theo chính sách đối ngoại của từng giai đoạn, quốc gia.

4. CÂU HỎI

4.1. Câu hỏi nhận định

Hãy trình bày quan điểm riêng của anh (chị) về các nhận định sau đây theo hướng đúng hay sai? Giải thích tại sao?

- 75) Mỗi hoạt động của nhà nước là một chức năng nhà nước.
- 76) Chức năng nhà nước chính là vai trò của nhà nước trong xã hội.
- 77) Chức năng nhà nước là những vấn đề chủ yếu trong khoảng thời gian dài nhà nước phải giải quyết để đạt được những mục tiêu cơ bản đã đặt ra.
- 78) Chức năng nhà nước sẽ quyết định nội dung các nhiệm vụ chiến lược của nhà nước.
- 79) Chỉ khi thực hiện mục đích bảo vệ lợi ích giai cấp thống trị, chức năng của nhà nước mới chịu sự quyết định của bản chất nhà nước.
- 80) Chức năng của nhà nước không mang tính ý chí – không lệ thuộc vào sự chủ quan của những người thực hiện quyền lực nhà nước.
- 81) Các quốc gia có kiểu nhà nước giống nhau sẽ có chức năng nhà nước hoàn toàn như nhau.
- 82) Chức năng của các cơ quan nhà nước sẽ quyết định chức năng của nhà nước.
- 83) Chức năng của nhà nước là yếu tố quyết định đối với cơ sở kinh tế - xã hội của một nhà nước.
- 84) Chức năng lập pháp của nhà nước là (mặt) hoạt động xây dựng pháp luật và tổ chức thực hiện pháp luật của nhà nước.
- 85) Chức năng hành pháp của nhà nước là (mặt) hoạt động nhằm bảo đảm cho pháp luật được thực hiện nghiêm minh và bảo vệ pháp luật trước những hành vi vi phạm.
- 86) Chức năng tư pháp của nhà nước là (mặt) hoạt động bảo vệ pháp luật.
- 87) Bảo vệ lợi ích của giai cấp thống trị và sẵn sàng đàn áp đối với giai cấp bị trị luôn là chức năng cơ bản của các nhà nước bóc lột (chủ nô, phong kiến và tư bản chủ nghĩa).
- 88) Chức năng nhà nước chỉ phụ thuộc vào điều kiện kinh tế - xã hội khách quan của xã hội.
- 89) Chức năng lập pháp, hành pháp và tư pháp chỉ mới xuất hiện từ sau cách mạng tư sản.

- 90) Cường chế là phương pháp duy nhất được sử dụng trong các nhà nước bóc lột.
- 91) Các nhà nước xã hội chủ nghĩa chỉ áp dụng phương pháp thuyết phục – giáo dục, mà không cần thiết phải áp dụng phương pháp cưỡng chế.
- 92) Mọi hoạt động thực hiện chức năng nhà nước đều được thể hiện dưới hình thức pháp lý.

4.2. Câu hỏi thảo luận

- 93) Nhằm thực hiện nhiệm vụ *bình đẳng giới* ở Việt Nam, nhà nước cần có sự chỉ đạo mạnh mẽ về mặt cơ cấu nhân sự trong hầu hết tất cả các cơ quan nhà nước tạo nên tỉ lệ vàng 50% – 50% giữa nam và nữ, bởi lẽ chỉ khi người phụ nữ có thể nắm quyền ngang bằng với nam giới thì sự bình đẳng giới mới khả thi được thực hiện trong cuộc sống.
Anh (chị) có suy nghĩ như thế nào về *chiến lược* nói trên? Và theo anh (chị) để thực hiện nhiệm vụ bình đẳng giới, nhà nước cần có những mặt hoạt động cơ bản nào?
- 94) Có quan điểm cho rằng khi Việt Nam chúng ta gia nhập Tổ chức thương mại thế giới – WTO sẽ làm chức năng kinh tế của nhà nước thay đổi và hướng đến việc ngày càng giảm dần sự quản lý của nhà nước đối với sự phát triển của nền kinh tế.
Anh (chị) hãy trình bày quan điểm của cá nhân mình theo hướng ủng hộ hoặc phản đối đối với những nhận định trên.

4.3. Câu hỏi tiểu luận, thảo luận

- 95) Anh (chị) hãy bằng những hiểu biết của mình và những ví dụ minh họa cụ thể để làm rõ sự chuyển biến của chức năng nhà nước trong quản lý kinh tế khi:
  - + Việt Nam chuyển đổi từ nền kinh tế kế hoạch hoá – tập trung, quan liêu sang nền kinh tế thị trường có định hướng XHCN.
  - + Việt Nam trước và sau khi hội nhập kinh tế quốc tế.

